

Književnost.

Slovenska književnost.

Razlaga novega Velikega katekizma, potrjenega od vseh avstrijskih škofov, zbranih na Dunaju 9. aprila 1894. Spisal in založil Dr. Ivan Križanič, kanonik sen. lavantinski, profesor pastirstva. Prvi del. V Mariboru 1899. Natisnila Tiskarna sv. Cirila v Mariboru. 8°. Str. 335. Cena 1 gld. 60 kr. (Dobiva se pri založniku v Mariboru). — Vemo, da je in da bo katehete zelo razveselila ta knjiga. Mnogi so morebiti segli že po nemški podobni razlagi novega katekizma, a sedaj jim ne bo več treba. Seveda ni jednaka tiskana razlaga tako potrebna, da bi umen in priden katehet ne mogel brez nje učiti katehizma: a to je gotovo, 1. da se katehetom s tem delo jako olajša, 2. da se delo jako izboljša, 3. da se razlaganje priredi jednotno in jednako bodisi po raznih šolah, bodisi ob raznih časih. To omenja dobro g. pisatelj te razlage sam, ko pravi v predgovoru: „Katehetom bo ‚Razlaga‘ gotovo dobro došla, da se morejo točneje in ročneje pripravljati na krščanski nauk. Tudi zato jim bo ‚Razlaga‘ ugajala, da besede in stvar vedno z istimi besedami razlagajo in pojasnjujejo, kar je povsem potrebno, če hočemo uspešno učiti.“ „Prvi del“ obsega dobro polovico katehizma, t. j. prva tri poglavja, do vprašanja 507 (incl.) Pred vsem podaje „Nagovor prvo uro novega šolskega leta“ in pa pouk, kako začeti pri prvencih. Nato razklada katehizem tako, da navaja do besede vprašanje z odgovorom, (zaradi tega ni treba katehetu vedno gledati v katekizem), k temu dostavlja v stvarnem redu svojo razlago. Kjer je prilično, tam navaja tudi vzglede iz sv. pisma, iz cerkvene in druge zgodovine in iz raznih zbirk. Razlaga je vseskozi točna in natančna, seveda semtertje dokaj čutna ali nazorna in preprosta, kakor n. pr. da Kristus „tako rekoč na straži poleg cerkve stoji, da kaj krivega ne uči“; mnogokrat je razlaga še podprta z besedami svetega pisma in sv. očetov. Prav posebno hvalevredni so vzgledi, ki nauk jako pokrepčajo in poživijo, ob enem pa polajšajo. Nekateri vzgledi so res jako dobro izbrani, n. pr. kako časté Kitajci cesarsko pismo v pojasnilo, kako moramo kristijani čislati sv. pismo, i. dr. — Bodi dovolj toliko o vsebini. O obliki smemo tudi soditi pohvalno, ker je jezik pravilen in čist, kolikor se ni zdelo g. pisatelju potrebno ozirati se na umevnost. V to vrsto gredó pač nekatere manj pravilne besede. Tu je torej pol katehizma. Najboljše bi bilo, da bi bila razlaga kar za ves katekizem izšla v enem ali pa, da bi sedaj za kake štiri mesece izšel še drugi zvezek, tako bi katehetje že

letos lahko rabili popolno razlago. Torej Bog daj, da 2. zvezek izide kmalu, kmalu *Dr. Fr. L.*

Iz Budčevic smo prejeli brošurico in nekaj lističev. Brošurica ima naslov: *Pot do izveličanja*. (10°. Str. 16.) Ob koncu je podpisano: „Preložil Ant. Chraska.“ Ta knjižica je spisana samo za protestantovsko propagando, ker hoče bravca prepričati, da v nebesa se ne pride z dobrimi deli, ampak jedino le po veri v Kristusa. Katoliški kristijan vé iz krščanskega nauka, da bi se ne mogel izveličati brez zasluženja Kristusovega, toda vé tudi, da mora s Kristusom sodelovati, torej opravljati dobra dela: nage oblačiti, žejne napajati itd., ako hoče priti do izveličanja. A ker je ta knjižica pisana navidezno z dobrim namenom in ima lepo jezikovno obliko, pa je vendar naravnost krivoverska, bo škodila, ako pride manj poučenim v roke. Zato opozarjamo duhovščino nanjo, ker jo je izdala — kolikor moremo soditi — angleška družba za razširjanje biblije in protestantovstva. — Jednakega izvira in namena je list: *„Milost božja ali naše zasluženje?“* Tudi ta hoče dokazati, da človek ne more pred Bogom ničesar storiti, da bi se opravičil in bi bil s pravičnostjo vreden izveličanja. — Tema spiskoma je pri-dejanih šestero barvnih in deloma slikanih lističev, „podobic“ bi rekli Slovenci, z izreki sv. pisma, katere protestanti razlagajo po svoje. — Čuditi se je res, kako trdoglavo je krivoverstvo! Zakaj pa ni Ant. Chraska poskrbel, da bi se bilo natisnilo to-le iz evangelija (Mat. 19, 16 nasl.): „Nekdo je pristopil in mu (Kristusu) rekel: „Dobri učenik, kaj naj storim, da zadobim večno življenje? On mu je rekel: Kaj me vprašaš od dobrega? Eden je dober, Bog. Ako pa hočeš v življenje iti, izpolnjuj zapovedi. Mu reče: Katere? Jezus pa je rekel: Ne ubijaj, ne prešeštuj, ne kradi, ne pričaj po krivem! Spoštuj očeta svojega in mater svojo, in ljubi svojega bližnjega kakor sam sebe! Mladenič mu reče: Vse to sem izpolnjeval od svoje mladosti. Česa še manjka? Jezus mu reče: Ako hočeš biti popoln, idi, prodaj, kar imaš, in daj ubogim, in boš imel zaklad v nebesih, in pridi in hodi za menoj!“ Ker se utegnejo omenjene tiskovine razposlati po Slovenskem, zato smo to strupeno zelišče natančneje opisali in nannanili tudi protistrup.

Slovenski zemljevidi. Z veseljem smemo zabeležiti, da se množe od leta do leta slovenski zemljevidi, seveda najprej za šolsko porabo. Že pred leti je izdalo učiteljstvo kamniškega okraja zares dobro in lepo izdelan „Kamniški okraj“ v pol manjši meri, kakor so zemljevidi generalnega štaba. Na ta jako prilični zemljevid radi opozarjamo in ga pri-

poročamo. — Letos sta izdala prof. Sim. Rutar in Fr. Orožen: „V. pl. Haardtov zemljepisni atlas za ljudske šole s slovenskim učnim jezikom. Izdanje I. v 7. zemljevidih.“ Cena 30 kr. Ta jako lepi in izvrstni atlas za ljudske šole je tako po ceni, da si ga nabavijo lahko tudi ubožnejši šolarčki. Za vsako kmetiško hišo bo pravi zaklad. Da bi se ta atlas kmalu še razširil in privzel Koroško, Štajersko in Hrvaško! — Velike zemljevide Haardtove s slovenskim jezikom je oskrbel gospod Fr. Orožen in sicer Avstrijo, Evropo, obe zemski poluti in Palestino. Deželni zastop kranjski, ki gmotno podpira ta izdanja, in vrli naši učenjaki, ki oskrbujejo ta dela, so si zaslužili vse priznanje.

Ob tej priliki zopet opozarjamo na to, da pripravlja Slovenska Matica velik zemljevid vseh slovenskih dežel in ga hoče prodajati za jako nizko ceno 2 gld. Ta zemljevid bo neprecenljive vrednosti. Nujno torej pozivljemo, da bi se čim preje oglasili pri Matici oni, ki bi radi kupili zemljevid. Zakaj le veliko število izvodov bi mogla Matica oskrbeti za to nizko ceno.

Hrvaška književnost.

Hrvatski narod. Knjiga za pouku hrvatskom seljaku i prijateljem našega naroda. Poklanja Ivan Nep. Jemeršić, župnik grubišnopolski. Drugo izdanje. U Zagrebu 1899. Tiskara Antuna Scholza. Nakladom piščevom. 8°. Str. 544. Cena gld. 1:20. (s pošto 15 kr. več.) — Prvo izdanje te knjige je zaplenilo državno odvetništvo v Zagrebu, ker so bili nekateri oddelki menda preostri proti Magjarom. Drugo izdanje nima več onih „nevarnih“ mest. — Vsebina in namen knjige se dasta kratko označiti s tem, da krepko vzbuja k ljubezni do hrvaške lepe domovine. Ono misel, ki preveva obe prejšnji pisateljevi deli: „Majka u radu za Boga i Hrvatsku“ in „Bog i Hrvatska“, izraža pisatelj tudi v tem-le delu. Razklada najprej, kaj je narod in kaj so Hrvati med narodi. Nato opisuje Hrvaško v obče in v obliki izprehoda po hrv. zemlji; zlasti natančno pa slika hrvaško zgodovino od najstarejše do sedanje dobe. Nadalje razkazuje naobrazbo in življenje v hrvaškem narodu, črta ob kratkem hrv. književnost, umetnost, kaže hrvaško državno pravo jako natančno po posameznih dobah, kar bi imenovali lahko politično zgodovino, naposled nam slika v živih barvah sedanost in bodočnost hrvaško. — Da je taka knjiga za domačina kakor tudi za tujca jako koristna, kdo bi to tajil? Tu ima vse, kar mu treba vedeti o hrvaškem narodu, da ga popolnoma umeva in da ceni njegove težnje. Domoljuba napolnjuje knjiga z večjo ljubeznijo do domovine, nasprotnika pa uči, da naj bo pravičen hrvaškemu narodu. Iz minulosti

in iz sedanjosti naj bi se učil Hrvat, kako naj deluje za lepšo bodočnost. Torej zares lepa, zares domoljubna knjiga par excellence! Tudi Slovenec jo lahko z veseljem in velikim pridom čita, saj se mu bo kmalu zdela, kakor da čita o svoji pravi domovini. Ko bo spoznal natančno hrvaški narod, utrdila se mu bo zavest, da sta slovenski in hrvaški narod brata in da je treba čem dalje bolj delovati za pravo, ne samo za navidezno zблиžanje.

Gledé na znanstveno ceno tega dela treba pomisliti, da njegov namen ni znanstven, temveč budilen, naroden. Zato ne bomo natančno tehtali vsake trditve. Kar pravi pisatelj o „prošlosti človekovi“, to je bilo pač že stokrat rečeno, ni pa zaradi tega tudi resnično, zakaj iz najstarejših sporočil smemo sklepati, da je prvotno človeštvo poznalo lepo kulturo. Jednako tudi ni resnično, da bi bil srednji vek „srušio sve, što je lepa i uzvišena bilo u starom veku i. t. d.“. To so samo obrabljene fraze. V obče je gosp. pisatelj boljši govornik kakor zgodovinar. Vendar bo ta knjiga — tako upamo — močno probujala narod in mu vlivala v srce onega poguma, katerega potrebuje za svoj obstanek. Dr. Fr. L.

Vaclav Vladivoj Tomek. *Povjest kraljevine Česke*. Pohrvatio, životopisom pisca i uvodom popratio Ivan Nep. Jemeršić, župnik. Zagreb. Naklada prevodiočeva. Tisak Antuna Scholza, 1899. Vel. 8°. Str. 453. Cena 2 gld. Še ko je bil gosp. pisatelj v bogoslovnem semenišču, je sklenil prevesti Tomkovo zgodovino kraljestva češkega na hrvaški jezik. Tomek nam opisuje zgodovino češke zemlje od časa Bojev sem do l. 1860. Ta zgodovina je znana; Tomka smatrajo „prvom historiografom svoga naroda“. Zato je Jemeršić dobro namerjal hrvaški narod seznaniti s češko zgodovino s prevodom Tomkovega dela. Tomkovo delo ni ravno neprijazno katoliški cerkvi, a posebno prijazno ji tudi ni, o čemer se vsakdo uveri, ako čita § 53 o Husu. Prelagatelj ni izvirnika — kolikor vemo — niti dopolnil, niti popravljaj, ker mu je bilo na tem, da podá veran prevod, ne gledé na vsebino. — Kdor prebira list za listom te obširne knjige, ta naposled rad prizna: „Da, Čehi imajo slavno zgodovino. In narod, ki se zaveda svoje slavne preteklosti, je nepremagljiv.“ Malokdaj je bilo tako potrebno poznati češko zgodovino, kakor v sedanji tako kritični dobi. Ker je cena tej knjigi primerno jako nizka (2 gl. s poštino vred) in ker si oni, ki je zveden v cerkveni zgodovini, lahko popravi nedostatke, opozarjamo svoje čitatelje na to delo drage volje, tem bolj, ker mu je oblika vsestransko lepa. Sv.

Poljska književnost.

V proslavo stoletnice Adama Mickiewicza so oskrbeli Poljaki nekoliko izdanj *Poesy* tega ljubljence narodovega, med katerimi je bržkone naj-